

Agencija za trg
vrednostnih papirjev

Forex

Kaj je potrebno vedeti?

KAJ JE FOREX?

Izdala: Agencija za trg vrednostnih papirjev
Poljanski nasip 6, 1000 Ljubljana, Slovenija
Mesto objave: www.atvp.si
Leto izdaje: 2010

KAJ JE FOREX?

Kratica FOREX (ali okrajšava FX) v dobesednem prevodu pomeni mednarodno menjavo (FOReign EXchange). Prvotno se je ta pojem uveljavil za medbančno trgovanje s tujimi valutami. Takšno trgovanje je sprva potekalo prek telefonskih klicev in faks povezavah med bankami.

Z uveljavitvijo informatike je ta trg začel uporabljati program, ki omogoča takojšen vpogled na dogajanje na trgu valut. Ta program ni organizirani trg ampak je namenjen zgolj pridobivanju informacij o ponudbi in povpraševanju po valutah. Uporabniki na njem vidijo informacije za preko sto valutnih parov.

Posli na medbančnem valutnem trgu se odvijajo z velikimi vsotami (en standardni trgovalni lot znaša v protivrednosti 1 milijon USD). To pomeni, da lahko že majhni premiki tečaja vlagatelju prinesejo velik dobiček ali izgubo. Valutna razmerja se praviloma izražajo na štiri decimalke. V praksi to pomeni pri spremembi razmerja valute za 0,0001 in pri vložku 1 milijon EUR donos v višini 100 EUR. Pri teh poslih gre vedno za menjavo ene valute za drugo.

Posebnost medbančnega trga valut je, da na njem lahko sodelujejo zgolj banke ter njihovi posredniki. Medbančni trg valut ni centralni trg, ampak so to mreže povezav bank in njihovih posrednikov. Posli na medbančnem valutnem trgu so posli menjave ene valute za drugo.

Preko večjih posrednikov na medbančni valutni trg dostopajo tudi velika podjetja, skladi tveganega kapitala, pokojninski in vzajemni skladi ter druge osebe, ki lahko trgujejo z velikimi vsotami.

FOREX TRGOVANJE ZA MALE VLAGATELJE

S pojavom interneta se je možnost trgovanja s tujimi valutami ponudila tudi malim vlagateljem. Nekatere banke oziroma posredniki so vzpostavili lastne t.i. forex trgovalne platforme, na katerih lahko mali vlagatelji trgujejo z valutnimi pari (nekateri upravljavci platform uporabljajo tudi izraz valutni križi). Dopustnost trgovanja, vrste poslov in subjekti, ki lahko ponujajo te storitve, so urejeni z nacionalno zakonodajo. Čeprav se v oglasih ponuja trgovanje na forex trgu, praviloma mali vlagatelj sklepa posel zgolj z upravljavcem t.i. forex trgovalne platforme.

Za poslovanje z valutnimi instrumenti je potrebno izbrati zaupanja vredno osebo. Zato ATVP vlagateljem svetuje, da denarja ne izročajo fizičnim osebam niti ne nakazujejo na neznane bančne račune!

Previdnost mora biti še toliko večja, če imajo opravka s sumljivimi spletnimi stranmi in neresničnimi osebami. Virtualni svet je še toliko bolj priročen za izvajanje goljufij, saj je spletno stran možno vzpostaviti v nekaj minutah in jo tudi v nekaj minutah izbrisati, največkrat pa ni mogoče ugotoviti, kdo stoji za spletno stranjo.

VRSTE VALUTNIH POSLOV

Ponudniki t.i. forex trgovalnih platform oglašujejo forex posle za male vlagatelje, kot t.i. spot posle, ki se poravnajo največ dva delovna dneva po sklenitvi. Opozoriti pa je potrebno, da se pod tem pojmom skrivajo vse spodaj navedene vrste valutnih poslov. Kombinacija različnih valutnih poslov lahko daje videz, da gre za spot posle.

FOREX POSLI:	
SPOT posli	dejanska menjava valute za valuto
TERMINSKI posli (futures, forward)	zavarovanje pred tveganji tečajnih nihanj FUTURES – standardizirane terminske pogodbe FORWARD – nestandardizirane terminske pogodbe
OPCIJSKI posli	zavarovanje pred tveganji tečajnih nihanj
SWAP posli	Pogodbe na razliko, posli zamenjave

KAJ VSE SE SKRIVA POD FOREX-om ZA MALE VLAGATELJE?

Storitve, ki se danes ponujajo malim vlagateljem pod pojmom FOREX, so zlasti:

- menjalniški posli;
- izvedeni instrumenti na valute (posli zamenjave in terminski posli);
- denarne verige (Ponzijeve sheme);¹
- zbiranje sredstev majhnih investitorjev z namenom skupnega podjema;
- in druge možne oblike.

NA KAJ MORAMO BITI POZORNI PRI FOREX POSLIH?

Sklepanje pogodb

Uradno trgujejo z valutami banke in posredniki, ki morajo praviloma imeti ustrezna dovoljenja za opravljanje teh poslov. ATVP priporoča, da vlagatelj posluje samo s tistimi bankami in posredniki, ki imajo ustrezna dovoljenja.

¹ Bistvo denarnih verig oziroma Ponzijevih shem je, da se denar ustvarja znotraj verige in ne z investiranjem. V praksi novi pristopniki v takšne verige s svojim vložkom financirajo druge, ki so v takšni verigi višje. Američani bistvo teh verig označujejo »oropaj enega, da izplačaš drugega«.

Finančni vzvod

V okviru forex poslov pogosto ponujajo tudi posle s finančnim vzvodom, ki ob majhnem vložku denarja omogočajo vlagateljem visoke izgube ali dobičke.

Vzvod 100 pomeni, da pri 1 vplačani enoti dejansko trgujemo s 100 enotami. Prav tako se sprememba cene osnovnega finančnega instrumenta, na katerega je vezan izvedeni finančni instrument, pomnoži z vzvodom. Tako na videz majhna sprememba vrednosti osnovnega instrumenta pomeni pri večjem vzvodu tudi večjo izgubo.

Posli s finančnim vzvodom so visoko tvegani posli in zato naj se jih neizkušeni vlagatelji ne lotevajo, kljub visokim obljubljenim donosom.

Sklepanje FOREX poslov

Pred sklepanjem forex poslov ATVP priporoča, da vlagatelj pridobi naslednje informacije²:

I. glede ponudnika storitev:

- identiteto in glavno dejavnost ponudnika, naslov sedeža ponudnika oziroma naslov, na katerem ponudnik dejansko izvaja dejavnost oziroma kontaktni naslov;
- identiteto predstavnika ponudnika v državi vlagatelja, če takšen predstavnik obstaja;
- ali vlagatelj dejansko posluje z drugo osebo kot je ponudnik, identiteto te osebe, njeno dejavnost oziroma pravni položaj ter naslov;
- ali je ponudnik vpisan v register, ime tega registra in njegovo identifikacijsko številko;
- ali je ponudnik podvržen sistemu dovoljenj, podrobnosti o nadzornemu organu.

² To pomeni, da mora te informacije ponudnik storitve obvezno objaviti oziroma posredovati vlagatelju.

II. glede finančne storitve:

- opis glavnih značilnosti finančne storitve;
- celotno ceno storitve, ki jo bo investitor plačal oziroma način izračunavanja cene;
- opozorilo, da gre za visoko tvegane naložbe in da podatki o preteklih donosih niso indikatorji za bodoče donose;
- ali lahko obstoji še dodatna obveznost plačila taks in davkov;
- časovno omejitev veljavnosti informacije;
- aktivnosti, povezane s poravnavo in izvršitvijo poslov.

III. glede pogodbe:

- obvestilo o pravici do odstopa investitorja od pogodbe s pravnimi posledicami in stroški;
- rok za odstop od pogodbe;
- pravico do razveze pogodbe s posledicami takšne razveze;
- praktične informacije o načinu uresničevanja pravice odstopa od pogodbe;
- določbe o pravu, ki bo uporabljivo za pogodbo;
- jezik pogodbe in jezik sporazumevanja v času trajanja pogodbe.

IV. glede nadomestila škode:

- način uveljavljanja škode;
- obstoj morebitnih jamstvenih skladov ali shem.

ATVP priporoča, da v kolikor vlagatelj ne razume pojasnil ponudnika, naj ne sklepa tovrstnih poslov.

Pri sklepanju Forex poslov naj bodo vlagatelji pozorni zlasti na:

- kolikšen je najvišji zakonsko dopusten vzvod po zakonodaji, po kateri se presoja pogodba;
- kdo je dejanska stranka te pogodbe;
- ali gre za trgovanje s standardiziranimi instrumenti na organiziranem trgu ali MTF³ (za oboje mora upravljavec pridobiti dovoljenje nacionalnega nadzornega organa);
- ali temeljni finančni instrument dejansko obstaja in kakšen je postopek določanja vrednosti tega instrumenta za potrebe posamezne trgovalne platforme;
- ali dano vplačilo res pomeni vplačilo premije (za zavarovanje trgovalnega razpona) ali pa je dano vplačilo zgolj vplačilo stave;
- kako in kdo upravlja poravnalni sistem, preko katerega se bo izvedla poravnava posla;
- kako se izvaja pobot poslov (t.i. netting). Nekateri pravni sistemi omogočajo pobot samo med istima strankama in ne omogočajo pobota med različnimi strankami (pomembno, če zaide ena od strank v stečaj);
- kdo nadzira poslovanje trgovalne platforme.

³ MTF je izraz za večstranski sistem trgovanja (Multilateral Trading Facility). Izraz označuje sistem, ki v skladu z vnaprej določenimi pravili povezuje interese glede prodaje in nakupa finančnih instrumentov številnih tretjih oseb, tako da se sklene pravni posel glede zadevnega finančnega instrumenta. Pojem zajema vse organizirane avtomatizirane načine trgovanja s finančnimi instrumenti.

ZAKLJUČEK

Glede na kompleksnost forex poslov in zlasti na visoko tveganje, povezano s temi posli, ATVP vlagateljem priporoča visoko stopnjo previdnosti tako glede izbire pogodbenih strank kot tudi glede vrste forex poslov.

NAPOTKI VLAGATELJEM GLEDE FOREX NALOŽB:
- pridobite čim več informacij, vključno z informacijami o možnih tveganjih,
- pridobite čim več informacij o ponudniku, vključno s preteklimi poslovnimi rezultati in izkušnjami drugih vlagateljev,
- od ponudnika zahtevajte pisne informacije in potrdila,
- ne vlagajte več, kot si lahko privoščite, da izgubite,
- preverite, s katerim instrumentom dejansko trgujete,
- ne zastavljajte svojega premoženja in svojih prihrankov za trgovanje z valutami,
- ne najemajte kreditov za tvegane naložbe.

Glede na navedeno je priporočljivo poslovati s tistimi subjekti, ki imajo veljavno licenco nadzornega organa. Seznam subjektov, ki so v Republiki Sloveniji upravičeni opravljati investicijske storitve in posle, je objavljen na spletnih straneh ATVP oz. Banke Slovenije. Izogibajte se produktom, ki jih ne poznate, so zapleteno razloženi ali se z njimi ne trguje na organiziranih trgih.
